

Inhoud

Artikelen

Thomas H. von der Dunk 5

Het patriotse bouwen. Een poging tot vaderlandslievende architectuur aan het einde van de achttiende eeuw

De Nederlandse bouwkunst van de vroegmoderne tijd wordt nog maar zelden vanuit ideologisch oogpunt bestudeerd. In dit artikel wordt, bij wijze van these, een eerste poging ondernomen een relatie te leggen tussen de introductie van het neoclassicisme op het eind van de achttiende eeuw en de opkomst van de Patriottenbeweging.

F.H. Postma 30

De repatriëring van Sovjetburgers uit Nederland: mythe en waarheid

De circa 9.000 Russen die al voor de val van het Derde Rijk in Nederland aanwezig waren, werden in de periode tussen 1944 en 1955 inzet van een wedstrijd touwtrekken tussen Nederland en de Sovjetunie. Het doel van dit artikel is helderheid te verschaffen over de vraag welke rol de geallieerde en de Nederlandse autoriteiten hebben gespeeld bij de repatriëring van deze Russen.

Stand van zaken

Carolien Hilhorst-Böink - Ton Hilhorst 49

De Gulden Legende

De Legenda Aurea van de Genuëes Jacobus da Varazze (1230-1298), staat bekend als 'het meest geliefde volksboek in de Middeleeuwen'. In hun stand van zaken artikel bespreken Carolien Hilhorst-Böink en Ton Hilhorst De Gulden Legende en enkele heruitgaven hiervan in het kader van de editie van de mediolatinist Giovanni Paolo Maggioni.

Leven met een slavernijverleden: tussen emotiona- liteit en rationaliteit

*Op 1 juli 1998 was het 135 jaar geleden dat Nederland de sla-
vernij afschafte. Bij die gelegenheid sjoepde er iets van de gevoelig-
heden van dat slavernijverleden door naar een groter publiek en dat
verleden werd op de paarse politieke agenda gezet. De Nederlandse
verwerking hiervan staat echter in schril contrast tot bijvoorbeeld de
Amerikaanse. In haar artikel behandelt Sens dit thema aan de hand
van enkele recente publicaties.*

Discussie

István Bejczy, Saskia Verheesen-Stegeman en Michiel Verweij
Het Bataafse kniesoor

63

Reactie op Z.R.W.M. von Martels, 'Het Bataafse oor' (TvG
112 (1999) 440-442)

Reactie van Z.R.W.M. von Martels

Voor oren die willen horen!

Boekbesprekingen

Waarin onder andere:

66

Veen over Van der Tang, Gondwetsbegrip en grond-
wetsidee; Lorenz over Granatstein, Who killed Canadian
history?; Van den Hout over Bryce, The Kingdom of the
Hittites; Drijvers over Watson, Aurelian and the Third
Century; Bange over Bijsterveld, Cultuur in het laat-
middeleeuwse Noord-Brabant; Van Berkel over Blair,
The Theater of Nature; Stipriaan over Klooster, Illicit
riches; Roobol over Van Vuurde, Engeland, Nederland
en de Monroeleer, 1815-1914; Defoort over Kurgan-van
Hentenryk, Un pays si tranquille; Hoen over Kenez, A
History of the Soviet Union from the Beginning to
the End; Baud over Levine, The Father of the Poor?;
Amersfoort over De Geus, Staatsbelang en krijgsmacht;
Feuchtwanger over Stent, Russia and Germany Reborn.

Aankondigingen

150

In memoriam

Prof. Dr. A.G. Jongkees (1909-1999)

160

In memoriam

Prof. Dr. F.W. Hugenholtz (1922-1999)

162

Inhoud

113e jaargang 2000
nummer 2

Artikelen

Alan V. Murray

167

De Nederlanden en het Koninkrijk Jeruzalem in de vroege Twaalfde Eeuw. Politieke en dynastieke belangen

De Eerste Kruistocht was niet enkel een religieuze beweging waarin elementen van pelgrimage en heilige oorlog werden gecombineerd. Deze was tevens een migratie van volkeren, en vormde aldus onderdeel van de grote politieke en demografische expansie van het Latijnse Westen. De Nederlanden vormden de meest constante leverancier van troepen aan de expedities ter bevrijding of verdediging van het Heilige Land. Dit artikel gaat over hun bijdrage aan de kolonisering en de politieke ontwikkeling van de belangrijkste Latijnse staat aan de overzijde van de Middellandse zee, het Koninkrijk Jeruzalem.

Arnout Molenaar

182

Langs de grenzen van het mogelijke. Het optreden van diplomaat J.H. van Roijen in de Indonesische kwestie

Tijdens de Indonesische kwestie oefende de diplomaat Jan Herman van Roijen (1905-1991) met heldere argumenten en scherpe analyses vooral achter de schermen grote invloed uit op de Haagse bewindslieden. Zijn inzicht in de internationale machtsverhoudingen vormde de basis van zijn optreden in de Indonesische kwestie, maar de realist Van Roijen werd geconfronteerd met een gewetensconflict. Analyse van Van Roijens optreden in de Indonesische kwestie toont aan dat hij zich in zijn optreden van 'schadebeperker' in de VN tot 'conflictoplosser' in Indonesië liet leiden door de haalbaarheid van het gestelde beleidsdoel.

Stand van zaken

Olivier Hekster

203

De nieuwe levens van de keizers.

Augustus, Tiberius, Vespasianus en moderne keizersbiografieën

Een vooraanstaand oudhistoricus wees reeds dertig jaar geleden het schrijven van biografieën van Romeinse keizers als wetenschappelijke bezigheid af. Dat dit zonder gevolg bleef, blijkt onder meer uit het recente verschijnen van biografieën van de Romeinse keizers Augustus, Tiberius en Vespasianus. De auteur probeert aan de hand van deze publicaties een antwoord te geven op de vraag wat een moderne keizerbiografie behoort te zijn.

Boekbesprekingen

Waarin onder andere:

209

Van der Dussen over **Tollebeek, De ziel in de fabriek**; Van Hooft over **Graste, Zorg voor de psyche**; De Ligt over **Erdkamp, Hunger and the sword**; Rauer over **Bazelmans, By weapons made worthy**; Nip over **Vones, Urban V**; Bredero over **Audisio, The Waldensian dissent**; Tümpel over **Vlieghe, Flemish art and architecture**; Van Dijk over **Schuttelaars, Heren van de Raad**; Van Cruyningen over **Gijsbers, Kapitale ossen**; Bosscher over **Lynn, Giant of the grand siècle**; Spaan over **Wedema, 'Ethiek' und Macht**; Schulte Nordholt over **De Jong, De waaier van het fortuin**; Bosmans over **Van Diepen, Voor volkenbond en vrede**; De Haan over **Clendinnen, Reading the Holocaust**; Gerrits over **Brudny, Reinventing Russia**

Aankondigingen

307

Erratum

Op de omslag van het eerste nummer van deze jaargang is ten onrechte '112e jaargang' vermeld.

Er behoorde te staan:

113e jaargang 2000 nummer 1

Inhoud

113e jaargang 2000
nummer 3

Artikelen

Johannes Arndt 323

Habsburgse huismachtpolitiek: een vergelijking tussen het ontstaan van het aartshertogdom Oostenrijk en het ontstaan van de Bourgondische Kreits

Rond 1360 probeerde hertog Rudolf IV van Oostenrijk zijn kernlanden privileges te verlenen die het hem mogelijk gemaakt zouden hebben aan zijn heerschappij vorm te geven zonder noemenswaardige invloed van de kant van de keizer en van het Rijk. Twee eeuwen later voegde keizer Karel V zijn Nederlandse grondbezittingen rijksrechtelijk samen tot de Bourgondische Kreits; ook hier moest het verlenen van privileges de uitzonderingspositie van de Kreits tot uitdrukking brengen en de relatie ten opzichte van de rest van het Rijk duidelijk maken. Beide ontstaansgeschiedenissen worden met elkaar vergeleken tegen de achtergrond van de politieke en staatsrechtelijke denkwereld van hun tijd.

Erik van Ree 335

Ontstaan en teloorgang van de 'dictatuur van het proletariaat': Marx, Lenin, Stalin

Het begrip van de 'dictatuur van het proletariaat' had de betekenis van een staat van verabsoluteerde volksovereïniteit en een door de gekozen wetgevende macht uitgeroepen uitzonderingstoestand over de uitvoerende macht en de oude eigenaren. Het begrip heeft onder achtereenvolgens Marx, Lenin en Stalin een tamelijk complexe ontwikkeling doorgemaakt. Bij Marx duidde het begrip op een verabsoluteerde volksovereïniteit. Onder Lenin verliest het begrip zijn oorspronkelijke betekenis doordat de dictatuur niet langer door een democratische meerderheid maar door een minderheidspartij wordt uitgeoefend. Tenslotte bevindt Stalin zich op een zeer paradoxale wijze tussen Marx en Lenin.

Stand van zaken

Paul Erdkamp

354

De frontier van het Imperium sine fine

Het lag voor de hand dat de Romeinse keizers, die gedurende eeuwen de grenzen tussen Brittannië en de Rode Zee in stand wisten te houden, uitgingen van een weloverwogen strategisch plan. De Muur van Hadrianus en de limes leken het tastbare overblijfsel van het Romeinse verdedigingsbeleid. Toch wordt in recente publicaties betwijfeld of er wel een 'grand strategy' ten grondslag lag aan het Romeinse beleid. De grensregio's dienen, zo blijkt, niet uitsluitend in politiek en militair perspectief te worden gezien, maar ook vanuit economisch en cultureel oogpunt.

Rob Meens

368

De kerstening van Europa: tussen distantie en betrokkenheid

In de periode tussen 200 en 1000 was Europa onderhevig aan het proces van kerstening. Het christendom groeide hierdoor uit tot de belangrijkste godsdienst en de expansie van Europa werd daarmee tevens een expansie van het christendom. Na de triomfalistische geschiedschrijving van kerkelijke huize, die uitging van het idee dat bekering tot het christendom vanzelfsprekend was, hebben historici de kerstening van Europa lange tijd links laten liggen. De laatste jaren zijn er echter een aantal studies met diverse benaderingen verschenen waarin het proces van kerstening wordt beschreven.

Boekbesprekingen

Waarin onder andere:

377

Van der Lem over **Otto, Het ruisen van de tijd**; De Baets over **Rüsen, Westliches Geschichtsdenken**; Sancisi-Weerdenburg over **Pelling, Literary Texts and the Greek Historian**; Van der Horst over **Reinbold, Propaganda und Mission im ältesten Christentum**; Bange over **Goetz, Moderne Mediävistik**; Jaski over **Fry, Burial in medieval Ireland, 900-1500**; Van der Horst over **Graves, Burghley. William Cecil, Lord Burghley**; Parker over **Van Nierop, Het verraad van het Noorderkwartier**; Bosscher over **Brujin, Varend Verleden**; Van Deursen over **Sturkenboom, Spectators van hartstocht**; Blom over **Frey, Der Erste Weltkrieg und die Niederlande**; Brands over **Boerneke, The Treaty of Versailles**; Kurpershoek over **Batatu, Syria's Peasantry, the Descendants of Iets Lesser Rural Notables, and their Politics**; Bornewasser over **Schreuder, Proeven van eigen cultuur**

Aankondigingen

480

Inhoud

113e jaargang 2000
nummer 4

Thema Indonesië

Artikelen

Lambert J. Giebels 491

Is kolonialisme intrinsiek slecht?

Had Soekarno gelijk: zou het feodale rijk van Mataram een 'gezonde, moderne maatschappij hebben gebaard', indien het niet door het koloniale imperialisme was gestoord? "Was wäre geschehen ist gerade die Kardinalfrage", aldus Nietzsche. Moet het kolonialisme, dat de inleiding vormde van een westerse globalisering van de wereld, niet als een fase in de evolutie worden gezien? Kan men ontwikkelingsfasen in de geschiedenis van de mensheid toetsen aan de vraag van moreel goed en kwaad?

Pieter J. Drooglever 502

Nederland en Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht.

Twee keer een nieuw begin

In de koloniale periode was Indonesië niet alleen het onderwerp van politieke en bestuurlijke, maar ook van wetenschappelijke Nederlandse belangstelling. Na 1950 werden de meeste speciale leerstoelen opgeheven of omgezet, maar de belangstelling bleef. Dit artikel volgt de ontwikkeling van de Nederlands-Indonesische betrekkingen tussen 1950 en 2000 op de voet en legt de vorderingen van het historisch onderzoek vast.

Stand van zaken

Janny de Jong 514

Ontwikkelingen in de Nederlandse geschiedschrijving over Nederlands-Indië

De geschiedschrijving 'van binnenuit' heeft een grote plaats gekregen in de historiografie over het Nederlandse koloniale verleden. In de recente geschiedschrijving over de Nederlandse aanwezigheid in Indië en de doorwerking daarvan in Nederland zelf is er sprake van meer aandacht voor de specifiek koloniale zijde en vooral ook voor de wisselwerking tussen en vermenging van culturen die plaatsvond in de koloniale context.

J. Thomas Lindblad

527

De economische ontwikkeling van Indonesië na de onafhankelijkheid

Minder dan een jaar na het begin van de Aziatische crisis van 1997 verkeerde Indonesië in zijn diepste economische crisis in vredes tijd, was Soeharto na een bewind van 32 jaar tot aftreden gedwongen en stond een immense sociale en politieke omwenteling voor de deur. De auteur staat stil bij de dramatische veranderingen in de economische ontwikkeling van Indonesië sinds de onafhankelijkheid en probeert een antwoord te vinden op de vraag hoe het mogelijk is dat de conjunctuur zo snel kan omslaan.

Discussie

Bart De Prins

540

Het failliet van Said?!

Postkoloniale verkenningen in de periferie van de historische methodologie

Edward Said zorgt in de historiografie voor controverse. In het werk van deze hoogleraar literatuurwetenschappen staat het zoeken naar de eigen identiteit, maar ook die van de Palestijnen centraal. In dit artikel wordt zijn werk verdedigd tegenover een kortzichtige historische kritiek. Het artikel van Peter Rietbergen, 'Oriëntalisme. Een theorie van ficties – de fictie van een theorie?', Tijdschrift voor Geschiedenis 111 (1998), dient hier als vertrekpunt voor een schets van het belang van Said's werk voor de historiografie van de westerse expansie.

Boekbesprekingen

Waarın onder andere:

556

Carlo van den Berg over **K. van Berkel e.a., A history of science in the Netherlands**; A.H.M. Kessels over **S. Goldhill and R. Osborne (eds.), Performance culture and Athenian democracy**; L. de Blois over **W.J. Tatum, The patrician tribune. Publius Clodius Pulcher**; P. Bange over **A.H. Bredero, De ontkerstening van de middeleeuwen**; Willem Frijhoff over **Jaap Jacobs, Een zegenrijk gewest. Nieuw-Nederland in de zeventiende eeuw**; Gert Oostindie over **P.C. Emmer, De Nederlandse slavenhandel 1500-1850**; Guido de Bruin over **C. Kidd, British identities before nationalism. Ethnicity and nationhood in the Atlantic world 1600-1800**; Z.R. Dittrich over **R.A. Wade, The Russian Revolution 1917**; H. Buiting over **W. ten Have, De Nederlandse Unie. Aanpassing, vernieuwing en confrontatie in bezettingstijd 1940-1941**; H. Schulte Nordholt over **T. Harper, The end of empire and the making of Malaya**; J. Bosmans over **C. Klep en R. van Gils, Van Korea tot Kosovo. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945.**

Aankondigingen

624